

# Presència d'un eivissenc al primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana

per Marià Torres i Torres

L'any 1906 Mossèn Vicent Serra i Orvay mitjançant una comunicació llegida al Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, donava a conèixer el parlar d'Eivissa i Formentera al món científic.<sup>1</sup>

Mn. Vicent Serra i Orvay era aleshores rector del Seminari i professor d'aquest centre on impartia les matèries de física i química. Val a dir que fou el mestre d'Isidor Macabich i de Mn. Bartomeu Ribas i Ferrer. Profund coneixedor del món de l'astronomia, tema sobre el qual pronuncià diverses conferències que després foren publicades.

Aquí el que m'interessa més donar a conèixer és la seua dedicació en el camp de la nostra llengua. Com ja hem dit, l'any 1906 se celebrà a Barcelona el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, sota la presidència de Mn. Antoni Maria Alcover. Don Vicent Serra i Orvay deixà sentir la veu de les Pitiüses i presentà una comunicació amb el següent títol: "**Apresiasi en qu'es tinguda a Eyvissa la llengua propia**". Consider que aquesta ponència és un treball important des del punt de vista sociolingüístic. Tractar les diferències entre el parlar urbà i el parlar rural, avui dia sembla ja un tòpic; el mateix don Vicent Serra, Mn. Antoni Maria Alcover, Griera, Marià Villangómez i recentment Joan Veny, han intentat fer veure las diferències entre el parlar de Vila i el parlar de la ruralia. El treball de Mn. Vicent Serra presenta, més que la descripció d'una sèrie de tres dialectals, que també ho fa, l'actitud dels parlants de Vila enfront dels pagesos.

El parlament s'inicia amb una bellíssima confessió de la nostra catalanitat i tot seguit entra a tocar qüestions lingüístiques. Quant als noms propis:

"dins Vila, dich, casi no hi ha Juans ni Pepes, ni Peres (...). Regularment tots se diuen Juan (cast.) Fulanu, Pepe Sutanu, Pedro o Pericu Mengano. Si's tracta de senyoretas, ¡ah! no trobarien qui les vulgués (si's diguesen Maria, Francisca, Carme)."

I pel que fa als noms comuns diu:

"Es nostrus ciutadans no's ficsen emb un assuntu, sinó que s'hi fijan; no tracten d'una qüestió, sinó que **tratan d'una cuestió no combreguen**, sinó que **comulguan**; no diuen quefe sinó **jefe**; criden es sastre per ferse

## INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

### Normes Ortogràfiques

I Quan l'Institut d'Estudis Catalans va constituir la Secció Filològica, la diversitat de criteris i d'escoles que en la publicació de tota mena de textos catalans s'expressa per les normes ortogràfiques més variades, encara se reflectia en les mateixes publicacions de l'Institut. Cada impremta i cada autor tenia les seves exigències i encara que dues o tres orientacions generals anaven consolidant-se i en part compenetrant-se, no podia preveure's un acord espontani.

La creació de la Secció Filològica d'aquest Institut implicava ja naturalment l'existència d'un centre especialitzat d'estudis que havia d'esdevenir el nucli iniciador del treball per a la redacció de normes ortogràfiques comunes a totes les Seccions i per a totes les publicacions de l'Institut, i la Diputació de Barcelona al crear-la li assignava entre altres aquesta missió enlairada. Un cop anunciat el pensament va imposar-se per si sol; evidentment era possible, en l'estat present de la producció literària catalana, arribar a la formació de normes ortogràfiques fonamentals que donessin una solució nacionalment acceptable a un nombre de qüestions suficient per a constituir sòlids cos de doctrina.

L'Institut va disposar-se a realitzar aquest treball amb l'intent d'utilitzar-lo en les seves publicacions. El procediment seguit demostra un gran seny, una fe tranquil·la i una ferma perseverància. Elements de les Seccions Històrica i de Ciències s'agregaren als individus de la Secció Filològica per constituir la Ponència ortogràfica, i aquesta, partint del programa de qüestions proposat per un dels seus membres de fa molt temps acreditat an aquesta mena d'estudis, començà una llarga i acurada deliberació, acabada en la publicació d'un primer projecte, deixat per algun temps a nou estudi dels Ponents. Tres redaccions successives foren el resultat dels nostres treballs abans que la Ponència presentés les Normes a la delibe-

Primera pàgina de les "Normes Ortogràfiques" dictades l'any 1913 per l'Institut d'Estudis Catalans.

pendre, no mida, sinó **medida d'un traje**."

I tot seguit presenta una sèrie de paraules que devien fer xiular les orelles dels senyors de Vila en ser que les sentien: "**Totambú, tantot, després o despuixes**", mots que feien que el subjecte que les pronuncias fos tractat de pagès i ridícul pels de Vila. I quant a l'estat de la llengua a la nostra ciutat conclou:

"Així es, il·lustres Congregistes, que sa llengua d'ivissenca dins sa ciutat la tench acuparada a una jove abans agraciada y ben aculurida, però que li es venguda sa malahida pigota y, umplint de taques sa seua tendre cara, ha destruït aquella fresca hermosura...".

A continuació adverteix que l'estudiós de la llengua catalana que vulgui recollir materials per a l'estudi, és al camp a on ha d'anar i no a la ciutat:

"...si'n certa a tupà emb un d'aquells pajesos, com solen sé, ben desexits, experimentarà un'estona de playé

sentint una conversa agradable, escultant un llenguatge pur i net d'antiga descendència catalana; y an que tal volta sentirà alguna paraula per ell desconeguda propia només d'es nostru dialecte, veurà que tal paraula es just locte per espressà lu qu'em ella vol significarse."

Per allò que tot mal s'encomana, fa notar com els pagesos que baixen més sovent a Vila són els que parlen més malament la nostra llengua, tota plena de castellanismes.

Al llarg de la breu comunicació toca encara un punt molt important: la major part dels pagesos no saben llegir ni escriure, diu, i els senyors de Vila, que saben de lletra, han après a llegir i a escriure amb llibres en castellà. Mn. Serra i Orvay considera que aquesta és una causa important que la llengua entre els ciutadans s'hagi corromput més que al camp. I fixem-nos bé en el remei que dóna:

"No voldi'mperò que crega que per conservà s'eyvissenc lliure de s'influenci castellana siga necessari sé ignorant; molt lluny d'axò; però crech que seria molt convenient per conseguí s'ubjecte manifestat, qu'es primes llibres que passen es al.lots a'scola estasen en sa llengu propia, a fi de que ses paraules que llegexen en sus primes llibres fossen ses matexes qu'han sentit d'assiguts dalt es junoys de sa mare."

Com veiem ens trobem davant una clara reivindicació del català a l'escola. Potser si avui dia tenguéssim més homes amb una claredat com la de Mn. Serra i Orvay, la situació lingüística a les nostres Illes seria ben diferent. El nostre protagonista l'any 1906 va donar la primera passa; ara com ara, ens queda tot el camí per fer.

Abans de concloure aquest modest treball voldria assenyalar encara l'íntima amistat que Mn. Serra i Orvay va tenir amb l'autor del **Diccionari Català-Valencià-Baleà**, obra en la qual va col·laborar i que per aquest motiu fou qualificat per Mn. Alcover de "Col·laborador de poca son".

MARIÀ TORRES I TORRES

1. **Apresiasi en qu'es tinguda a Eyvissa la llengua propia**. Actes del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Barcelona, 1908. Pàgs. 183-187.